

УДК 378.637:016

КОЗИР Алла

доктор педагогічних наук, професор факультету мистецтв імені
Анатолія Авдієвського НПУ ім. М.П.Драгоманова, завідувач кафедри
теорії та методики муз. освіти, хорового співу, диригування

вул. Тургенівська, 11, м.Київ, 01054

E-mail: kozyr7@ukr.net

ЕТНОКУЛЬТУРНИЙ КОНТЕКСТ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ ТА ХОРЕОГРАФІЇ

Анотація. Стаття розкриває актуальні питання етнокультурної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва та хореографії у педагогічних університетах України. Етнокультурний феномен розглядається у процесі підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва та хореографії на основі вивчення досвіду, що дозволяє з'ясувати можливості використання народної мудрості в педагогічній науці й визначення ефективних шляхів реалізації прогресивних мистецько-педагогічних тенденцій та їх подальшого розвитку. Виокремлено важливість підходу до формування національної свідомості та соціокультурної відповідності майбутніх учителів музики та хореографії.

Ключові слова: етнокультурна підготовка, майбутні вчителі музичного мистецтва та хореографії, свідомість, етнопедагогічна діяльність, культурологічний підхід.

На початку нового століття особливого значення набуває гуманістичний суспільний поступ, котрий базується на триєдиній конструкції: історико-методологічному етнологічному фундаменті, на глобальних проблемах сучасності та на багатовекторному проектуванні майбутнього. Процес розвитку нових міжособистісних відносин супроводжується вирішенням комплексних проблем, багатоаспектним вивченням складних об'єктів, збільшенням інформаційного обсягу, узагальненні та систематизації знань. З цієї позиції важливим є розкриття актуальних питань етнокультурної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва та хореографії у педагогічних університетах України.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Сьогодні визначає основним завданням мистецьких факультетів педагогічних університетів підготовку висококваліфікованих фахівців, здатних в умовах сучасного суспільства бути конкурентоспроможними. А це щільно пов'язано з формуванням у майбутніх учителів музики та хореографії

етнопедагогічної культури, що дозволить вільно оперувати оновленими методами і засобами, спиратися на систему цінностей українського народу під час фахової діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досліджуючи літературу з даного питання, ми дійшли висновку, що визначення етнопедагогічної культури вчителя пропонується вченими з позиції застосування системного, праксеологічного та культурологічного підходів. У працях С.Гончаренка, В.Ніколаєва, Ю.Руденка, Л.Северинової, О.Хоружої етнопедагогічну культуру вчителя визначають в якості складної багатовимірної моделі, що інтегрує в собі єдність етнопедагогічної свідомості, етнопедагогічного мислення та етнопедагогічної діяльності.

Формування цілей статті (постановка завдання) – з позиції розгляду проблеми доцільно проаналізувати та обґрунтувати сутність етнопедагогічної культури вчителів мистецьких дисциплін у педагогічних університетах, що дозволить забезпечити зміст їх фахової підготовки у контексті формування професійної майстерності на основі постійного розвитку національної свідомості та соціокультурної відповідності майбутніх учителів музики та хореографії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблема етнопедагогічної культури вчителя музичного мистецтва та хореографії не нова і доволі актуальна. Адже саме система цінностей педагогіки українського народу становить базис етнопедагогічної культури, що впродовж тисячоліть підсумував досвід виховання та навчання підростаючого покоління, створивши феномен паритету основних виховних ідеалів. У цьому процесі важливим є засвоєння майбутніми вчителями музики та хореографії системи цінностей українського народу. Такий підхід до етнокультурної підготовки майбутніх учителів музики та хореографії сприяє перетворенню в свідомості студентів означеної системи цінностей у систему твердих переконань із подальшою побудовою на цій основі принципів засад професійної діяльності майбутніх фахівців.

Етнокультурний контекст підготовки майбутніх учителів музики та хореографії зорієнтований на особистісно-зорієнтовану організацію навчально-виховного процесу, інтегративність, що спрямована на забезпечення фахової цілісності, інтенсифікацію, яка зумовлює функціонування багаторівневої освіти, проектування майбутньої продуктивної діяльності, акмеологічного становлення вчителя музики та хореографії у процесі практичної діяльності.

Доцільно зазначити, що національна спрямованість підготовки майбутніх учителів музики та хореографії виявляється як у вищих сферах формування професійної майстерності, таких, як становлення духовності майбутніх учителів, їх ціннісних орієнтацій (естетичні ідеали, художньо-

музичні смаки, етнопедагогічні пріоритети), так й у конкретиці викладання музично-педагогічних дисциплін (визначення національних зразків музичного мистецтва центральною ланкою навчального репертуару, першочергове, на рівні ментального усвідомлення, вивчення досвіду вітчизняних майстрів музично-педагогічної справи).

Національній спрямованості студентів сприяє як пошук інноваційних технологій в галузі теорії і методики навчання, так і відродження та творче переосмислення багатого досвіду українського народу. Засобами музичного мистецтва національну спрямованість студентів доцільно направляти ускладнюючи завдання естетичного оцінювання навколишньої дійсності, що всебічно охоплює пізнання майбутнім учителем особистісного власного «Я». Здійснювати цю роботу необхідно шляхом залучення студентів до різноманітних видів музично-естетичної діяльності, особливо до досконалого вивчення різноманітних творів національного музичного мистецтва. Такий підхід щільно пов'язаний з нагальним завданням формування національної свідомості майбутніх учителів. Адже свідомість є важливим елементом формування професійної майстерності студентів, який дозволяє усвідомити свої здібностей та якості, дії та почуття тощо. Саме свідомість надає діям особистості цілеспрямованого характеру.

Реалізація підходу до формування національної спрямованості у практичній діяльності майбутніх учителів музики та хореографії враховує природну, слухову установку на українську інтонаційну культуру з опорою на «національне музичне мислення, завдяки чому практикується наскрізне вивчення характерних стильових особливостей українського музичного мистецтва» [3, 147]. Узагальнення метро-ритмічних та ладово-інтонаційних особливостей національної стилістики дає міцну основу для упорядкування знань майбутніх фахівців з курсу теорії музики та виконує роль введення у інтегрований музично-теоретичний курс. Доцільно зауважити, що зазначений принцип сприяє частковому вирішенню проблеми виховання національної свідомості студентів, що в умовах розбудови української державності набуває особливого значення» [2, 35].

Сутність значення формування національної спрямованості студентів полягає в тому, що національна основа мистецької освіти є важливою умовою соціалізації студентів, засвоєння ними національної та загальнолюдської культури. Вивчення культурно-історичного розвитку свого народу, його традицій, міфології, фольклору є важливою умовою реалізації цього принципу в процесі проектування навчально-виховного процесу спрямованого на формування професійної майстерності майбутніх учителів. Музична культура, за своєю сутністю є національною, адже вона

заснована на такому звуковому мисленні та інтонаційній побудові, які притаманні даній народності.

Національна музично-педагогічна школа – історично та соціально обумовлений процес, який відображає характерні риси психологічного складу народу, його музики, поезії, мови, а також художньо-виконавські та педагогічні принципи. Вивчення історико-педагогічної, музично-педагогічної, мистецтвознавчої літератури дозволяє зазначити, що народження та розвиток сучасної національної музично-педагогічної школи – це історично зумовлений, художньо-педагогічний процес, який відбиває психолого-педагогічні та художньо-виконавчі принципи українського народу, а також мовні, поетичні та музичні особливості національної культури. Підґрунтя української музично-педагогічної школи складають народна педагогіка, історія, звичаї, національна музика. Її музично-педагогічними витокami були українська народна пісня та український церковний хоровий спів. Ці два напрями розвивалися одночасно, взаємо впливали та збагачували один одного. Вони стали головним джерелом педагогічних надбань народу, його методів та засобів навчання й виховання молодого покоління. Розвиток ціннісних орієнтацій майбутніх фахівців соціокультурної сфери неможливий поза глибоким усвідомленням національних витоків художньої культури. Серед конкретних шляхів втілення національних засад мистецького навчання, доцільно виокремити такий як «надання художній творчості національних авторів пріоритетного місця в навчальних програмах. Опора на національні основи мистецького навчання в сучасних умовах означає також формування у студентів особливої професійної відповідальності за розповсюдження кращих зразків національного мистецтва в суспільстві» [2, 16].

Етнокультурний контекст підготовки майбутніх учителів музики та хореографії охоплює соціокультурну відповідність означеного процесу. Такий аспект передбачає внесення змін до системи формування професійної майстерності відповідно до потреб розвитку суспільства. Мотивація нововведень формується під впливом не стільки внутрішніх сил навчального процесу, скільки завдяки усвідомленню сутності зовнішніх факторів, зокрема, рівнем й особливостями розвитку сучасної мистецько-естетичної й психолого-педагогічної культури. Етнокультурний контекст підготовки майбутніх учителів музики та хореографії покликаний знівелювати суперечності між освітньо-фаховими потребами студентів й вимогами суспільства до них та змінними соціальними ситуаціями. Він орієнтує навчально-виховний процес на адаптивні підходи, які б давали змогу враховувати нові культурологічні підходи.

Механізмом забезпечення культуро відповідності мистецької освіти виступає таке її спрямування, яке долає вузькофахові уявлення студентів

про мистецтво як необхідний компонент загальної культури людства, трактує мистецтво як «чинник розширення пізнавальних можливостей особистості, розвитку її світоглядних установок, активізації її внутрішнього емоційного життя, як засіб психологічної розрядки і відновлення духовних сил в умовах напруженого сьогодення» [2, 17]. Особистість майбутнього вчителя розвивається не тільки на основі засвоєної нею культури, а й поповнює її новими елементами культури. У зв'язку з цим засвоєння культурних цінностей є розвитком самої людини та становлення її як творчої особистості.

Етнокультурний контекст підготовки майбутніх учителів музики та хореографії дозволяє визначити співвідношення між освітою та культурою, як середовищем, у якому студент виступає культурною людиною. Це означає, що культурне ядро змісту освіти складається з загальнолюдських, загальнонаціональних й регіональних цінностей культури, а ставлення до студента має визначатися, виходячи із розуміння його як вільної, цілісної особистості, здатної до самостійного вибору цінностей, самовизначення у світі культури й самореалізації своїх творчих задатків та здібностей [1, 391].

Варто підкреслити, що рівень естетичного розвитку суспільства у цілому характеризується відношенням до культурних цінностей минулого, вмінням їх зберігати, сприймати як художню цінність. Адже процес розгляду подій сучасної художньої культури вимагає від майбутніх учителів музики виявлення деяких механізмів і зв'язків, які необхідні для впровадження культурологічних знань для аналізу й оцінки навколишніх явищ.

Такий підхід передбачає інтенсифікацію навчально-виховного процесу підготовки майбутніх учителів музики та хореографії. Його впровадження зумовлено потребами функціонування багаторівневої системи освіти, зокрема, скороченням терміну підготовки на рівні бакалаврату до чотирьох років, необхідністю подолання пасивності викладацьких підходів, схильністю до використання морально застарілих підходів у навчанні студентів тощо. Впровадження етнокультурної підготовки майбутніх учителів музики та хореографії передбачає актуалізацію, насамперед, внутрішніх резервів навчального процесу спрямовано на досягнення його результативності за рахунок опори на високоефективні педагогічні технології. Це сприяє проходженню цілого ряду етапів, протягом яких поступово ускладнюється й урізноманітнюються зміст та напрями розвитку тих утворень, котрі загалом складають цілісну систему характеристик особистості. Інтенсифікація системи багаторівневої освіти запроваджується, в основному, за допомогою інноваційних технологій.

У **висновках** доцільно зазначити, що етнокультурна підготовка майбутнього вчителя музики та хореографії здійснюється за рахунок ефективного застосування таких форм етномузичної діяльності, як імпровізація, варіювання музичного матеріалу, самостійне створення музичних зразків, вирішення етнопедагогічних задач навчально-виховного процесу методами і засобами української народної педагогіки; створення оригінального методичного забезпечення на основі цілеспрямованого долучення методів і засобів української етнопедагогіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гончаренко С.У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Видання друге, доповнене й виправлене. /С.У. Гончаренко. – Рівне: Волинські обереги, 2011. – 519 с.
2. Падалка Г.М. Музична педагогіка: курс лекцій з актуальних проблем викладання музичних дисциплін в системі педагогічної освіти /за ред. В.Г.Бутенка /Г.М. Падалка. – Херсон: ХДП, 1995. – 104 с.
3. Хоружа О.В. Сутність етнопедагогічного мислення майбутнього вчителя музики в контексті мистецької освіти / О.В.Хоружа // Педагогіка і психологія професійної освіти: Науково-методичний журнал №5. – Львів: Національний університет “Львівська політехніка, 2008. – С. 147-156.

Стаття надійшла до редакції 24.01.2018.

КОЗЫРЬ Алла

доктор педагогічних наук, професор факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського НПУ ім. М.П.Драгоманова, завідувач кафедри теорії та методики муз. освіти, хорового співу, диригування
вул. Тургенівська, 11, м.Київ, 01054

E-mail: kozyr7@ukr.net

ЭТНОКУЛЬТУРНЫЙ КОНТЕКСТ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ МУЗЫКИ И ХОРЕОГРАФИИ

Резюме. Стаття раскрывает актуальные вопросы этнокультурной подготовки будущих учителей музыкального искусства и хореографии в педагогических университетах Украины. Этнокультурный феномен рассматривается в процессе подготовки будущих учителей музыкального искусства и хореографии на основе изучения опыта, позволяющего выяснить возможности использования народной мудрости в педагогической науке и определения эффективных путей реализации прогрессивных художественно-педагогических тенденций и их дальнейшего развития. Выделены важность подхода к формированию

национального сознания и социокультурной соответствию будущих учителей музыки и хореографии.

Ключевые слова: этнокультурная подготовка, будущие учителя музыкального искусства и хореографии, сознание, этнопедагогическая деятельность, культурологический подход.

KOZYR Alla

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the Faculty of Arts named after Anatolii Avdiievskyi of National Pedagogical Dragomanov University, Head of the Department of Theory and Methodology of Musical Education, Choral Singing, Conducting

11 Turhenivska str., Kyiv, 01054

E-mail: kozyr7@ukr.net

ETHNOCULTURAL CONTEXT OF FUTURE MUSIC AND CHOREOGRAPHY TEACHERS' TRAINING

Summary. The article reveals topical issues of ethnocultural training of future teachers of musical art and choreography in the pedagogical universities of Ukraine. The ethnocultural phenomenon is considered in the process of training future teachers of musical art and choreography on the basis of studying the experience that allows to elucidate the possibilities of using folk wisdom in pedagogical science and determining the effective ways of realizing progressive artistic and pedagogical tendencies and their further development. The importance of the approach to the formation of national consciousness and the sociocultural conformity of future music and choreography teachers is singled out.

Key words: ethnocultural training, future teachers of musical art and choreography, consciousness, ethnopedagogical activity, culturological approach.

Abstract. The disclosure of topical issues of future musical art and choreography teachers' ethnocultural education at Ukrainian pedagogical universities is important, as humanistic social progress is of particular importance, and the process of developing new interpersonal relations is accompanied by solving complex problems, multidisciplinary studying complex objects, increasing the information volume, generalizing and systematizing knowledge.

Scholars propose the definition of teacher's ethnopedagogical culture from the point of view of the application of systemic, praxeological and culturological approaches. Scientific studies of S. Honcharenko, V. Nikolaiev, Yu. Rudenko, and others, are devoted to the problem of the teacher's ethnopedagogical culture and define it as a complex multidimensional model that integrates the unity of ethnopedagogical consciousness, ethnopedagogical thinking and ethnopedagogical activity.

The purpose of the article is to analyse and substantiate the essence of ethnopedagogical culture of teachers of artistic disciplines in pedagogical universities of Ukraine.

The author notes that ethnocultural context of the training of future music and choreography teachers is oriented on the person-centred organization of the educational process, integrity aimed at providing professional complexity, intensification, which determines the functioning of multilevel education, the design of future productive activity, the acmeological forming music and choreography teacher in the process of practical activities. The ethnocultural context of the training of future music and choreography teachers encompasses the sociocultural conformity of this process. This aspect involves making changes to the system of forming the professional skills in accordance with the needs of society.

The culturological approach involves the intensification of the educational process of the future music and choreography teachers. Its implementation is conditioned by the needs of the functioning of the multi-level education system, in particular, the reduction of the period of training at the bachelor level to four years, the need to overcome the passivity of teaching approaches, the tendency to use morally outdated approaches in teaching students, etc.

It makes possible to conclude that the ethnocultural training of the future music and choreography teacher is carried out at the expense of the effective use of such forms of ethnomusical activity as improvisation, variation of musical material, independent creation of musical samples, solving ethnopedagogical tasks of the educational process by methods and means of Ukrainian folk pedagogy; creation of the original methodological support on the basis of the purposeful integration of methods and means of Ukrainian ethnopedagogy.

REFERENCES

1. Honcharenko, S.U. (2011). *Ukrainskyi pedahohichnyi entsyklopedychnyi slovnyk [Ukrainian Pedagogical Encyclopedic Dictionary]*. Rivne: Volynski oberehy [in Ukrainian].
2. Padalka, G.M. (1995). *Muzychna pedahohika: kurs lektsii z aktualnykh problem vykladannia muzychnykh dystsyplin v systemi pedahohichnoi osvity [Music Pedagogy: A course on current issues of teaching musical disciplines in the system of pedagogical education]*. Ed. V.G. Butenko. Kherson: CPI [in Ukrainian].
3. Khoruzha, O.V. (2008). Sutnist etnopedahohichnoho myslennia maibutnoho vchytelia muzyky v konteksti mystetskoï osvity [The essence of ethnopedagogical thinking of the future music teacher in the context of artistic education]. *Pedahohika i psykholohiia profesiinoï osvity – Pedagogy and Psychology of Vocational Education*, 5, 147 – 156 [in Ukrainian].

(переклала на англ. О. Є. Ішутіна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і практики початкової освіти ДДПУ)
